

ʼSYALJIʼBAL TO SPAMLEL TE BELUK AYKUʼUNTIKE YUʼUN JICH YA JKOLTABATIKA TE JPISILTIK WINIKOTIKE

Pasbil sok albil yuʼun te Tsoʼbʼtomba Lumetik tey ta spisil balumilaletik, te banti la yalik jilel tey ta 217 (III), ta skʼalel lajuneb yuʼun yuil disiempre ta yawilal 1948.

XAʼJCHʼIBAL

Te jkichʼtik ta mukʼ te jkuxlejaltik ta jujun tul yuʼun jich ya jkoltebatika, sok yuʼun pajalotik jpisiltika yuʼun jich lek ya jkʼanbatika ta spamlel kʼinal. Jaʼ into jajchʼem tulan skʼoplal ta jun, te a yichʼelotikix ta wenta te bitʼil ayotik jujun tul, sok te pajaluk ya yakʼbotik tuʼuntestik te beluk ay jkuʼuntike, sok ja ya jkʼantik te yakuk yakʼbotik jtukeltik te bitʼil ya jkʼantik xkuxinotike.

Te ya jnatik stojol te ma ichʼbil ta wenta sok te mayuk ta nael te snopjibal xkʼuxul kotʼantike jaʼ ta stojol te bitʼil sokemix joltik ta sba kʼinal. Inte beluk albil ta june ta swenta te jlekibaltike jaʼ te yakuk jmaletik ta kʼinalil te lekil kuxinele, ta banti mayuk xiwel, mebal, sok ya jkaltik te beluk lek ya jkiltik te beluk ya jchʼuʼuntike.

Jaʼme ya jkʼantik te yakuk x-och ta tsʼibayel ta sunal Rerecho te beluk ya skʼan spasik te winiketike, yuʼun jich ma x-ochik ta kera sok te ajwaliletike te ma lekuk yatʼelike sok te ma xyakʼ beluk ya jpastike.

Jaʼme jich tulan skʼoplal te lekuk ya jkilbatik sok te yan lumetike kʼejel aylene.

Janix ya yakʼ natik stojol te lumetik te tsoʼboj te Chapkʼopetik yuʼun yan lumetik ta kʼejel ta slomol balumilal la xan me yalik ta jun Karta te beluk lek ya skʼanik te winiketike ta pajalil ta kʼinalil. Jaʼ jich yalojik slekubtesik te jkuxlejaltik ta swenta yuʼun ya xmukʼubotik ta jpisiltika.

Jaʼjich ya yakʼjnatik stojol te Estados Miembros sok te Chap Kʼopetik yalojik xchajpanel te bitʼil ya skʼan xkuxinik te winiketik ta spisil kʼinal, sok jaʼme ya jkʼantik te jpisiltik ya jnabetik skʼoplal te bitʼil kuxulotik sok kolemotik ta balumilal yuʼun jich tulan skʼoplal ya xchʼuʼnot xchapela.

Te Mukʼul jun te banti ya yalik te srerecho winiketik albil yuʼun te Tsoʼbʼtomba Lumetik ja la me swenta yuʼun te spisil lumetik ta balumilal yuʼun jich ya xtulane skʼoplalaa ta spisil winiketik, janix jich ya yichʼpukel ta snaul jnop junetike ta swenta ya jnatika te rerechotik sok te beluk lek ta pasel ta jlumaltik sok ta yantik lumetik sok te lumetik te smakoj te Estados Miembros.

Artikulo 1.-

Spisil winiketik te ya xbejkʼajik ta kʼinalil ay jrerechotik, mayuk machʼa chukul ya xbejka, ya jnatik stojol te jpisiltik ay snopibal sok sbijil joltik, jaʼ me kʼux ya kaibatik ta jujun tul.

Artikulo 2.-

Spisil te winiketik kichʼotik spisil rerechotik jaʼjich ya stakʼjpastik te beluk ya jkʼantik xiʼte albil ta june, ma ayotik ya tsaal, seame ijkʼotik o sakotik, achʼixotik o winikotik, me batsʼil kʼop o kastiya ya xkʼopojetik, o teme ya jchʼuʼuntik o ma jchʼuʼuntik yos, teme ay o mayuk jtakʼintik, me ya jkʼan jchaptik o ma jchaptik kʼop, sok te banti jachʼemotik o me ay xan yanetik beluk ya jnatik.

Jich te bitʼil ichʼbil ta mukʼte mabe pajalotik ta jujun tul ta sba jun kʼinal, pajal me ta jpisiltik ya jkichʼtik chukel te me ay bi amen ya jpastik ta jlimaltik sok jaxanme toyol skʼoplal te me ya jpastik ta yantik lumetik.

Artikulo 3.-

Spisil winiketik ay srerechoik te bitʼil ya skʼan xkuxinik, xuʼ spas beluk ya skʼanik sok te ya yichʼ kananteyel te beluk ya spasik.

Artikulo 4.-

Mame machʼa ya sujotik ta spasel atʼeletik te me ma stalemaluk kotʼantik ya jpastik, into chapbil tulan sunal te ma xuʼ machʼa ya yichʼ chonel.

Artikulo 5.-

Mame machʼa xuʼ yichʼ majel ta jich nax te me mayuk smul jaʼme swenta te ma chambalamotik.

Artikulo 6.-

Spisil winiketik ay srerechoik ya x-akʼbot ta wenta te beluk ya skʼan chʼuʼunik ta spamlel kʼinal.

Artikulo 7.-

Inte leyetik o sunal xchapojik te ajwaliletike ya yal te pajal ya jkichʼtik ilel te ta banti kuxulotike yuʼun ma jlabanbatika sok jich ma jtuʼptik te beluk ya yal te sunale.

Artikulo 8.-

Spisil winiketik te ya yichʼ chapel smul yuʼun mukʼul ajwaliletik, ay srerecho ta yichʼ koltayel, jaʼ swenta la stsʼibayik te leyetik yuʼun ma jkichʼtik uts inelaa.

Artikulo 9.-

Ni tuluk winik ya stakʼyichʼchukel o yichʼtenel lokʼel ta slumal jich nax te me mayuk smule.

Artikulo 10.-

Spisil winiketik pajal ay srerechoik te ya x-aybot stojol te beluk ya skʼan yal ta slumale sok lek nax ya x-ilot o ya x-aybot yuʼun te ajwaliletike yuʼun jich ya xchapj a te skʼoplal te beluk swenta te xlebot smule.

Artikulo 11.-

11.1.- Spisil winiketik te lebil smul ay srerecho ya yalbe te nukʼul ajwaliletike te me melez o lotil te beluk kujchʼinbilaa ja into ya yichʼleel te srerecho ta sunal leyetik ta banti x-albot te me ya yichʼ chukel o koltayel.

11.2.- Ni tuluk winik ay ta chukel yuʼun yatʼel, te me mabe kuybil ta mulil yuʼun te sunal Rerecho ta jlumaltik o yantik lumetik. Jaʼ nix jich ma stakʼya kichʼtik tulan majel te kʼalal ya tsajkʼotik yuʼun te jmultike.

Artikulo 12.-

Te bitʼil kuxulotik jujun tul ta lumaltike ma xuʼ machʼa xchʼik skʼop niuk sok kalnichʼantik, ni ta yutil jnatik ja nix jich ma xuʼya sleelotik ta kʼop. Spisil winiketik ay srerecho ya xchap ta swenta ajwaliletik te me ay machʼa bi ya skʼan spasbotike.

Artikulo 13.-

13.1.- Spisil winiketik ay srerecho xbeen ta slumalik sok te chikan banti ya x-ain ta skʼinal slumalik.

13.2.- Spisil winiketik ay srerecho ya xlokʼbael ta paxal ta skʼinal slumal sok ta yantik lumetik, jaʼ nix jix ya stakʼ sujtʼel ta slumal nix.

Artikulo 14.-

14.1.- Spisil winiketik me la yichʼ nutsel lokʼel ta slumal ay srerecho ya sleʼ xkuxle ta yan lumetik.

14.2.- Ma xu' yik'otik ta yan lum te me yu'un nix mala jchu'untik te beluk jajchem sunal yu'un te muk'ul ajwaliletike.

Artikulo 15.-

15.1.- Spisil winiketik ay srerechoik te ya yak'ik ta ilel te bit'il kuxulik ta k'inalile.

15.2.- Ni tuluk winik ya yich' uts'inel ta banti sk'inal bejk'ajem, ja' nix jich mayuk Derecho te jkich'tik jeltayel ta yan k'inalil.

Artikulo 16.-

16.1.- Te me la staik xch'ielik te ba k'alal ya stak'xnujbinik te winiketike sok te antsetike, ay me srerechoik ya yik'sbaik ta bayuk jajch'emik, bayuk bejk'ajemik o me xch'u'unek o ma xch'u'unek sk'op yos, ya xu' ya sbolik syalnichanik, sok pajalme ya yich'ik o tu'ntesik te beluk ay yu'unike, pajal me ya spasik mantal te k'alal syik'osbaike, in te me la xch'uy baike ya me x-ochta xat'el te sbilukike.

16.2.- Ja' tome teme la snopik lek te xnujbinike ya me stak'xchapbeyik sunal ta swenta jueletik ta slumalik.

16.3.- Te alnich'najele ja' me jich paso mantal te kajwaltik yu'un jich xkuxinotik ta comon, ja' yu'un ay me rerecho te ya skanantayotik te yanetik winiketik sok te ajwalil yu'un jlumaltik.

Artikulo 17.-

17.1.- Spisil winiketik ay srerechoik te ya skanantey te sbiluk, ja' nix jix xu' komon ya smanik soklan yanetik winiketik.

17.2.- Ma mach'a xu' ya spojbotik ta jichnax te beluk aylan ku'untike.

Artikulo 18.-

Spisil winiketik ay srerechoik ta yalel te beluk ya sk'an yot'anik, te beluk snopojik sok te beluk yos xchu'unojik, ja' in to ja' ya yalbotik te ya stak' jeltik te snopjibal ku'untik ta xch'unel yos, ja nix jich ya stak' jkak'tik ta ilel te bit'il jch'u'unetik seame jpisiltik o ta jujun tul, ta sit winiketik o ta muken ya jkaltik te beluk ya jpastike.

Artikulo 19.-

Ay me rerecho ya slok'esik te beluk ya sk'an yot'anik te winiketike, mame xu' mach'a ya yutotik o skomotik ta swenta te beluk ya jk'altike, beluk ya jchiknatestike, te beluk ya jkaltike, te beluk ya jpuktik ta alele te ta jlumaltike.

Artikulo 20.-

20.1.- Spisil winiketik ay srerechoik te ya yayik tsobojel yu'un jich ya xchapik sk'opika.

20.2.- Ma mach'a xu'ta sujel yich' otsesel ta jun tso'ble teme ma jichuk o stalemaluk yot'an.

Artikulo 21.-

21.1.- Spisil winiketik ay srerechoik ta yalel te bit'il ya sk'an x-ich'ot ta muk yu'un te ajwaliletike, ja' nix jich ya me sk'an x-och ta tu'unel ta slumal teme jich ya sk'an te sotak ta lume.

21.2.- Spisil winiketik pajalme ya stak' x-och ta ajwalinelil ta slumal k'inal.

21.3.- Te snopjibal yot'anik te jlumaltike ja'me tulal ich'bil ta k'op yu'un te niwak ajwaliletike sok ja' ich'bil ta k'op ta k'alal ya xelon te ajwaliletik ta banti ya jkaltil sok te jvototik te beluk ajwalil ya jk'antik xnajk'a.

Artikulo 22.-

Spisil winiketik tsobolik sok ta kuxlej yan winiketik, ja' yu'un ay rerecho ya yich'kananteyel ta komon, ja' te ajwaliletik yu'un jlumaltik sok yu'un yanetik lumetik ja' yalojik te xu'ya k'antik o ya jtu'ntestik te bit'il pasem sk'oplal sok te beluk aylan yu'un te jujun lom lumetike te baatik x-at'ejotik yu'un jich ya jtatik jtak'intika sok komon ya jchaptik te beluk ya jk'antik sok ya jpastik ta jkuxlejaltike.

Artikulo 23.-

23.1.- Spisil winiketik ay rerecho x-at'e, xu'ya stsa beluk at'elil ya sk'an ya spas yu'un jich pajal ya x-at'ejikaa, ta swenta mayuk mach'a ma xilta at'elaa.

23.2.- Spisil winiketik ay rerecho ya yich'ik tojel te me pajal nax te yat'elike.

23.3.- Spisil te at'el winiketik ay me rerecho te pajal ya yich'ik stojolik, ja swenta lek ya xkuxin sok a te yalsnich'anike sok ya yich' koltayel te me ay be amen la sta' o ejch'ena ta yat'elike.

23.4.- Spisil te at'el winiketik ay rerecho ya xachik Sintikatoik yu'un jich ya skoltesbaika.

Artikulo 24.-

Spisil te at'el winiketik ay rerecho ya xkux yot'an, me ay jochol stiempo a spas beluk sk'an yot'an, ja' me ya sk'an te ben tsamnax ora ya x-at'eje, sok te jayeb ya xkux yot'ane ya me yich' tojel.

Artikulo 25.-

25.1.- Spisil winiketik ay rerecho te lek ya xkuxinik ta k'inalil, ya me yil te yalsich'anike, teme ma stsak'ta chamel, ya me yak'bey swe'el, ya me smambe sk'u, ya me yak'bey sna', ya me yak'ta poxtayel sok yantik xan beluk ya sk'anik. Ja' nix te winiketike ay me srerecho xkux yot'anik ta yat'el teme tsajk' ta chamele, ejchena, mamalub, o yantik xan chamel jtsakotike.

25.2.- Ja' te ants yik'oy yale sok teme ayin te tut alale, ay me rerecho ya yich' ilel sok poxtayel. Spisil alaetik me ay stat o mayuk stat ya xbejk'a pajalme ay rerecho ya yich' ilel ta komon.

Artikulo 26.-

26.1.- Spisil te winiketik ay srerecho te ya yich' bijtesel ta nopjune. Mayuk ta tojel te nopjune te k'alal xach'ibal ja' yu'un tulal sk'oplal te ya jk'ichtik tenel ta persa. Te yantik sjawilal te jnopjuntike pajal ya jkich'tik ta jpisiltik. Ja' nix jich te toyem snopjibal te june pisil ay rerechop x-ochotikaa.

26.2.- Te bijtesel ta june ja' swenta te ya jtatik ta nopol te bit'il k'ux ya jkaybatik ta jpisiltik, te bit'il ch'ich'bak'etotik sok te junuk nax ya jkak'batik sok te yantik lumetik, manchukme xkopojotik ta bats'ilk'op o manchukme yantik yos jch'unetik, ja' in to ja me tulal sk'oplal tas swenta max xach'otik ta kera, jich ya sk'an te muk'ul lum te jchapo ja ayejetikto.

26.3.- Te sme' sok te stat te alaetik ay rerecho ya slebeyik te beluk jun ya sk'an snopik te snich'nab.

Artikulo 27.-

27.1.- Spisil winiketik ay srerecho ya yak'sbaik ta wenta ta schapel te beluk ya xu' o ya spastalanot te ta slumalike, xu' smulanik te at'etetik meltsanbil le ta banti jach'emike, sok ya me sk'an skoltaysbaik ta slekubtesel te yat'elike.

27.2.- Spisil winiketik ay srerecho skoltayik te beluk ay yu'unike sok te beluk xch'une sk'oplale, yu'un jich ya xtulane leka te spisil beluka te yat'elike.

Artikulo 28.-

Spisil winiketik ay srerecho ya xachbeyik sunal ta spamlel k'inal ta banti ya yalik te melelunxix ya x-ichot ta muk'aa te srerechoik

xchapoꝝ te Tsoʼbʼtomba Mukʼul Lumetik.

Artikulo 29.-

29.1.- Spisil winiketik ay me tulán yatʼelik te ta slumalike ya skʼan ya stsobsbaik lek, yuʼun jich lek ya xkuxinikaa y snopik kʼinala.

29.2.- Te spasbelul yatʼel te rerecho yakʼobotik te Mukʼul June ja nix me jich ya yichʼ kananteyel sok leyetik, jaʼ swenta mame jkʼaxintaytik te ayejetik sok jaʼ me yuʼun jich lek ya jkilbatik ta jpisiltika ta banti lekil lumalil.

29.3.- Te rerechoto sok te kolemotik ya jpastik te beluk skʼan kotʼantike mame stakʼya jkʼaxintaytik te beluk ya skʼanik sok te beluk xchapoꝝik te Mukʼul Tsoʼbʼtomba Lumetik.

Artikulo 30.-

Te Mukʼul Jun jachbil tey toʼ ma skʼan yakʼ noptiok te junax lum o tul nax winik ya yakʼbey srerecho, o teme ya jtatik ta nopel te ya stubotik kaltk te rerecho yakʼobotike, in te beluk la yichʼ alel leyto jaʼ yaloj te Mukʼul Chap Kʼopetik.